

TANULMÁNYOK

„Ne félj, kicsiny nyáj...”

A Veszprémi Evangélikus Leány Egyesület története
(1927–1950)²

TÖLGYESI JÓZSEF

A HAZAI TÁRSADALOM – ÉS BENNE AZ EGYESÜLETEK TÖRTÉNETÉBEN – a 19. század második felétől kitüntetett szerepük volt a különböző célú formális (az állam által elismert) szervezeteknek (egyesületeknek, egyleteknek, köröknek stb.). Ezek – különösen a humán közegben – általában jól körülhatárolható társadalmi rétegek (csoportok stb.) – többnyire életkorban és nemben is differenciált – közösségei voltak, amelyek – a változó történelmi viszonyok között – hosszabb vagy rövidebb ideig működtek.

A témánk szempontjából releváns időtartományban – az 1940-es évek végéig bezáróan – különösen jelentősek azok a szervezetek, amelyeknek forrásvilága valamely vallásfelekezet volt. Mellettük nagy számban található különböző karitatív, sport, cserkész stb. egyesületek, amelyek átszőtték a társadalom nagy részét. Ezek, ha regionális és/vagy országos hálózatba szerveződve működtek, az aktuális államhatalom és a paritásos egyházak számára is figyelemre méltó közösségek voltak: segítették, vagy éppen opponálták a mindenkori államhatalmi (és számos esetben a helyi) elitet, az éppen regnáló társadalmi rendet.

Az egyházi ifjúsági szervezetek a két világháború közötti magyar társadalomban

A Trianont követő évek, majd a konszolidáció időszaka alatt és után a magyar társadalom (látszólag) kilábalta a sokkból, abból a traumából, amelyet egyrészt a területvesztés, másrészt a pénzügyi problémák, harmadsorban pedig (még ha átmenetileg is), a nemzetközi elszigetelődés okozott. Ezért természetes volt a társadalom „befelé fordulása”, az olyan önszerveződés megteremtése, amely lehető-

séget adott egyrészt a gazdaság, másrészt a társadalom civil és egyházi szférája kibontakozásának.

Ez utóbbiak között tartható számon a fiatalok számára létrehozott cserkészlet, a levente-intézmény, a különböző vallásfelekezetek leány-, fiú- és legényegyesületei, karitatív szervezetei, amelyek többsége erős vallási kötődéssel kapcsolódott a társadalom más legitim szervezeteihez, de főképpen a lokális szerepkörű egyházközsegekhez és gyülekezetekhez. Jellemző volt rájuk a világnézeti (vallásfelekezeti) alapon történő szerveződés, a közös érdek és érdeklődés, amely a hitélet gyakorlásában, a szabadidős és kulturális tevékenységben, a karitatív (segélyező) munkában, az öntevékenységben nyilvánult meg. A közösségi vallásos és világi művelődésnek ezek a lokális egyesületei felnőtt vezetővel és ifjúsági tisztségviselőkkel működtek. Közszínterük többnyire a templomok, a plébániák, parókiák, az egyházi iskolák tantermei voltak.

A jelentős állami (politikai) ráhatás mellett a laikus önkormányzatok, különböző gazdasági társaságok (pl. a helyi takarékpénztárak, bankfiókok stb.) éppúgy támogatták ezeket a szerveződéseket, mint a felnőttek vallásos szervezetei (pl. a felekezeti alapon szerveződött nőegyletek), egyházi szervezetek és tisztségviselőik, s magánemberként számos mecénás.

Ezeknek az ifjúsági szervezeteknek fontos küldetésük volt a felnőttkori vallásos életre történő felkészítésük, a társadalmi elvárásoknak megfelelő életvitel megalapozása, s nem kevésbé: annak ébrentartása, hogy a (területi) revízió gondolata állandóan jelen legyen bennük. Mindezekben jelentős támogatók voltak az egyházi iskolák, de a más fenntartásúakban is ugyanezek az elvárásokkal találkozhattak a gyermekek és a fiatalok.

Az egyesületeknek közös jellemzőjük volt, hogy nemek szerint szerveződtek, a tagjaik számos tisztséget kaphattak, volt alapszabályuk, jelmondatuk, jelvényük, rendszeresen tartottak összejöveteleket, évenként (ritkán rendkívüli) közgyűlést, volt pénztárkönyvük, tagdíjfizetési kötelezettségük, vezettek jegyzőkönyvet, s rendszeresen hívtak olyan vendégeket, akik az aktuális összejövetelük témájához kapcsolódhattak.

A Veszprémi Evangélikus Gyülekezet története 1950-ig – röviden

A 16. század elejére-közepére a mai Magyarország területén is megjelentek azok a tanok, amelyeket a reformátor prédikátorok terjesztettek. Azokban a várakban, ahova a török nyomásra védekezésre kényszerült a lakosság és a várkatonaság, a katolikus egyház papjai távolabbi, biztonságos térségekbe távoztak. Ebben a közegben így teret kaptak azok a prédikátorok, akik az új vallás valamelyik irányzatát képviselték.

Veszprémben a 16. század közepéről vannak adatok arra, hogy a lakosok (és a várkatonák) Luther és Kálvin tanai révén az új hitre tértek át. Az első olyan év, amelyből hiteles adat maradt fenn a helyi evangélikusságról, 1732-ből való: ekkor 40 család tagjai (120 fő) tartoztak e felekezethez. Az ellenreformáció hatására csak a Veszprémet övező településeken volt lehetőségük a gyülekezeti életre. Először Vámosra (a mai Nemesvámosra) jártak istentiszteletre, amelyet a nagyvázsonyi prédikátor tartott, majd az ösküi gyülekezethez csatlakoztak. Egy 1778-as (vár)palotai gyülekezeti kérvényben 147 veszprémi hívő neve szerepel.

A század végére és a következő évszázadban felgyorsult a helyi evangélikus lakosság önszerveződése: 1785-ben engedélyt kértek arra, hogy a Buhim-völgyi utcában imaházat létesíthessenek. Az 1788-ra elkészült imaház ellenére a gyülekezet leányegyházként ekkor még a nagyvázsonyihoz tartozott. Ekkor kezdték meg az önálló anyakönyvezést, és tanítót fogadtak, akit március 9-én iktattak be hivatalába. (Ez a helyi iskoláztatás kezdete.) A ma is meglévő (de még torony nélküli) templomot 1798-ban kezdték el építeni. Csaknem egy évszázad múltán, 1893-ban, a cserhádi tűzvészben a templom, az iskola, a paplak és a gyülekezet bérházai is károkat szenvedtek. 1910-ben kapott tornyot és három harangot a templom. A 20. század első felében Hering János lelkész (veszprémi szolgálata: 1919–1953) és munkatársai tevékenységével kiszélesedett a gyülekezeti hitélet: nőtt az evangélikus vallásúak száma, létrehoztak több alapítványt, működött a nő- és a leányegyesület, széles körű kapcsolatot alakítottak ki számos gyülekezettel és az evangélikusság országos intézményeivel, szervezeteivel. Iskolájuk magas színvonalú oktatást biztosított, amelyben más vallású tanulók is elvégezhatték elemi iskolai tanulmányaikat. Számos szórvány tartozott a veszprémi gyülekezethez (amely máig folyamatos).

1948 nem csak az iskola működésében jelentett változást (államosították), hanem a hitéletre is kiterjedt: szűkültek azok a lehetőségek, amelyek a korábbi aktivitást lehetővé tették. (A hitoktatás és a korábbi testvérgyülekezeti kapcsolatok nehezítése, az alapítványok, a nő- és a leányegyesület megszűnése stb.)

Néhány fontosabb adat: 1859-ben 250, 1880-ban 345, 1936-ban 255 volt a gyülekezet tagjainak a száma. Az iskolát látogató tanulók száma: 1799-ben 8, 1890-ben 20, 1925-ben 42, 1940-ben 54.

A gyülekezet és vezetői (a hitéleti tevékenységükön túl) közmegebecsülésben részesültek a kulturális, karitatív és a helyi közéletben történt jelentős szerepvállalásuk miatt. Ezt bizonyítja az is, hogy számos szervezet, intézmény, magánszemély, a mindenkori polgármester és hivatala is aktív támogatói lettek a gyülekezetnek, iskolájuknak, karitatív és kulturális munkájuknak.

A Leányegyesület története az alapításától a szétszóratásáig

A 19. század végén és a 20. század első negyedében számos gyülekezetben alakult Nőegylet, amelyeknek elsősorban a hitélet erősítése volt a feladatuk. Emellett jelentős karitatív és kulturális munkát végeztek, s jelentős hatásuk volt (többnyire aktív közreműködésükkel) a leányegyesületek létrehozásában, működésében.

Veszprémben 1893-ban³, Várpalotán már korábban, 1882-ben⁴ megalakult a nőegylet. Veszprémben a leányegylet Gömör Károlyné⁵ 1926-ban kezdődött szervező munkája eredményeként jött létre 1927-ben. Alapítási indítványát néhány leendő leányegyesületi tag részvételével „előértekezleti jegyzőkönyv”-be foglalták, és Hering János⁶ lelkésznel, dr. Zauner Róbert egyházi felügyelőnél, ifj. Matkovich László⁷ egyháztanács tagnál és Gálos Gyula⁸ tanítónál jelentették be az elhatározásukat és kérték ehhez a támogatásukat.

Vető Béla a könyvében így foglalta össze tevékenységüket: „Az egyesület célja az evangélikus lányok Biblia köré gyűjtése volt, átlagosan 15-20 fővel működtek. Az iskolából kikerült lányokat hívták maguk közé. Az egyesület igyekezett magát a gyülekezeti keretektől függetlenné tenni, de azért minden évben beszámoltak munkájukról a gyülekezeti közgyűlésen. Az ő körükből nőttek ki az első gyermekbibliakörvezetők, Zauner (Zoltay) Kató és Széll Piroska. Minden héten tartottak bibliaórát, kézimunkáztak, templomi műsoros esteket rendeztek. Látogatták a betegeket, bejártak a kórházba a betegekhez, s felhívták a lelkész figyelmét a kórházban lévőkre. (Ezek kezdetben kizárólag az evangélikus vallású személyekre vonatkoztak. Szerző.) Tartották a kapcsolatot a hasonló leányszervezetekkel. Munkájukról naplót vezettek. A református gyülekezetben működő leányegyesülettel is ápolták a közöséget. Ez még később (a második világháborút követő években) is tartott, különösen Allinger János⁹ segédlelkész szolgálata alatt.”¹⁰

A Veszprémvármegye adott hírt a Nőegylet március 31-i elszámoló és tisztújító üléséről, amelyen Gömör Károlyné bejelentette, hogy megalakítja az Evangélikus Leányegyesületet.¹¹

A hivatalos megalakulás előtt április 12-én böjti délutánt szerveztek az evangélikus iskolában (amelynek a tanterme lett a mindenkori összejöveteleik helyszíne, Szerk.), s ezen „Hering János lelkész, az egyesület lelkitanácsadója szép, meleg szavakat intézett az új egyesület tagjaihoz és működésükben a mindenekfelett való ragaszkodásukat kötötte a szívükre”.¹²

Az egyesület hivatalosan április 19-én alakult meg az iskola tantermében. Az egyesület Naplójában és a Veszprémvármegyében is olvasható a megalakulás történései. Ez utóbbiban: „Az alakuló közgyűlést a szervezés és az előkészítés munkálatait vezető Gömör Károlyné nyitotta meg az egyesület célját ismertető szép szavakkal, jegyzőkönyvét pedig Bodlaky (helyesen: Bodlaki, Szerző) Magda vezette s – az

Gömör Károlyné, az egyesület elnöke

*elnökne felkérésére – Nagy Paula és Cziráky Ilonka hitelesítette. Az alapszabályok letárgyalása után a tisztikar stb. megválasztására került sor.*¹³ Fővédnök lett Kapi Béláné, az evangélikus püspök felesége, díszelnök Takács Elek veszpréme gyházmegyei esperes, elnök Gömör Károlyné, alelnök Schatzler Lucy, titkár Széll Katalin, jegyző Bodlaki Magdolna, pénztáros Scheele Hedvig, ellenőrök Csomay Irma és Széll Piroska, könyvtáros Bodlaki Györgyi. Elhatározták, hogy gondozzák két volt lelkészük, Horváth Dezső és Lórántffy Péter Alsóváros-temetői sírját. Az alakuló közgyűlésen számos vendég vett részt: az egyház tisztviselői és a presbitérium több tagja, valamint dr. Zauner Róbert, a gyülekezet új fel-

ügyelője.¹⁴ Az egyesület beiktatási ünnepségét május 1-én (vasárnap) tartották a templomban. A későbbiekben a két veszprémi (1927–1932-ben), és több más lap is figyelemmel kísérte az egyesület működését.

Folyamatosan alakultak ki azok a programformák, amelyek (közel) negyed századon át életben tartották, működtették az egyesületet. Már 1927-ben kirándulásokat szerveztek Úrkútra, a Kabhegyre, a Cuha-völgybe, amelyekre meghívták a pápai és a győri leányegyesületet, minden évben munkaprogramot és költségvetést készítettek, kézimunka-kiállítást szerveztek saját munkáikból és részt vettek a Protestáns Nőszövetség budapesti kézimunka-kiállításán, műsoros vallásos esteket rendeztek, a Petőfi Színházban jótékony célú „kultúrestet” tartottak és több alkalommal vendégül láttak evangélikus vallású és más személyiségeket. Ezeken igen nagy aktivitással vettek részt az egyesület tagjai (akiket a lapok név szerint is felsoroltak). Karitatív jellegű műsoros rendezvényük volt december 17-én az Árvák estje, amelynek bevételét jótékony célra használták fel. Az egyesület 22-én „*az ev. templomban osztotta ki a ruha, cipő, harisnya, kesztyű, szövet, élelem és könyvekből álló karácsonyi szeretetadományait az iskolás gyermekek és nyomorban levő családok között*”.¹⁵

Ehhez jelentős segítség volt a december 10-én a lányok által megtartott irreden-

ta kultúrest, amelyen a belépődíj mellett számosan pénzadományt („felülfizetést”) adtak.¹⁶ Karácsonyfát állítottak a kórház evangélikus betegei számára és ajándékokat is adtak számukra. A megalakulásuk óta negyven evangélikus beteget látogattak meg a kórházban és részt vettek hittestvéreik temetésén, s vigaszt nyújtottak a fogházban lévő két evangélikus fogolynak.¹⁷ Dr. Dréhr Imre államtitkár, a város országgyűlési képviselője az egyesület karitatív munkáját azzal segítette, hogy a Népjóléti Minisztérium ínségnyhító akciója révén ruha- és cipőadományt utaltatott ki, amelyet 70 rászoruló kapott meg.¹⁸

Gömör Károlyné családja

Az 1927-es év az egyesület számára az útkeresés időszaka volt. Természetes, hogy a vallásos életre nevelés és ennek gyakorlata állt a középpontban (részvétel istentiszteleten, úrvacsorán, a bibliaköri foglalkozáson, a vallásos ünnepeken, az egyházközség anyagi támogatása pl. teadélutánok rendezésével), protokolláris köszöntők magas állású egyházi és világi személyeknek, hittestvéreknek (születésnap, névnap, házasságkötés, házassági évforduló, beiktatási jubileum stb. alkalmából), fényképek készítése, de leképeződtek a hazai társadalom akkori problémái is: a munkanélküliség, a nagymértékű szegénység, az I. világháború következményeként a csonka családok nagy számából adódó női munkavállalás igénye, szükségessége, amelyhez nem voltak meg a munkaalkalmi lehetőségek, a politikai széthúzás, nagy számban betegek, az egyházfelekezetek bizonyos fokú bezártsága (mert minden felekezet újra építette saját közösségeit, s minden áron védeni akarták, s visszaállítani egykori társadalmi pozíciójukat). Szinte az egész társadalmat áthatotta az

irredentizmus gondolata, amely tényleges cselekvésben csak felszínesen tudott megnyilvánulni. Mindezek lenyomataként a karitatív tevékenység, a szegények segítése jelentette a társadalmi gondoskodás legkézenfekvőbb útját.

A leányegyesület naplójában az évet záró mondatok is erről – a majdnem szinte teljesíthetetlen – segítő szándékról és tettekről, és a helyi társadalom már-már közömbösségéről is szólnak: *„Nemcsak szorosan vett evangélikusok, hanem más vallású családok sem kerülték ki az elnökség figyelmét, ahol 8-11 gyermek nélkülöz a nyomorgó szülők nehéz életküzdélme mellett. Sok, nagyon sok a nyomor; alkalma volt meggyőződni az egyesület vezetőségének a sok bajról, nélkülözésről, szegénységről, ami az emberek között látható s amit csak azok láthatnak meg a jobb sorsban levők közül, akik keresnek, kutatnak, hogy hol a baj s akik leereszkednek a nyomor sötét odvas pincéibe. Érzí, látja egyesületünk, hogy a társadalmi, szociális munkára hol, mely irányban van szükség. Agilis munkaprogramjának egyik ágát ezen irányba még fokozottabban fogja kiterjeszteni s habár anyagi helyzete még gyenge a baj érezhetőbb enyhítésére, de a mennyit megtehet, ebből a szempontból is megtesz minden lehetőt... Tehetnének a társadalmi mozgalmak eredményes hatást ezen bajok orvoslására is; azonban ennek épp az ellenkezőjét látjuk. Veszprémben körülbelül 56 egyesület működik, azonban a szegényekre, nélkülözőkre, nyomorgókra, a betegek, éhezők és didergő fázó gyermekekre ezek közül ha 5-6 egyesület gondol néha-néha, a többi pedig mulat, szórakozik, könyvtárat szaporít, zászlókat szentel, politikai eszméket támogat – de: süket a sírás és jajgatással szemben.”*¹⁹

* * *

1928 január elejétől megváltozott az összejövetelek színhelye – ami összefüggésben volt az ország általános gazdasági helyzetével, de ennek ellenére hasznos elfoglaltságot biztosítottak önmaguknak: *„Tekintettel a hideg téli időjárásra és az egyházközség szénkészletének a kímélésére az egyesület elnöke akként intézkedett, hogy mindaddig, míg a melegebb tavaszi időjárás be nem következik, a keddi összejövetelek helyiségét az elemi iskola tanterméből a saját lakására helyezi át. Ma délután az egyesületi tagok már ezen az új kijelölt helyen jöttek össze és az elnök irányítása mellett kötényvarrással foglalkoztak. Ugyanis a Népjóléti minisztérium 50 méteres serget*²⁰ *adományából az egyesületi tagok egy-egy kötényre valót kaptak, amit saját maguk készítenek el a keddi összejöveteleken teljesen egyöntetű mintára hímzett öv díszítéssel.”*²¹

Folytatódott az előző évben kialakított programsorozat, amelyet naplóban és újsághírekben is megörökítettek. Ebben az évben már nagy mennyiségű irat került az egyesület levéltárába. Ez nem csak az egyesület titkárának volt köszönhető, hanem főképpen Gömörly Károlyné elnöknek, aki minden iratra rávezette az elinté-

zés módját, és dátummal, valamint neve aláírásával látta el. Sok hivatalos és magánlevelet írt (csaknem kizárólag kézirással), s mindegyik elküldöttől másolatot helyezett el az irattárban. Ezekben (még a beszámolóiban is) megfigyelhető a mások iránti szeretet és alázat kinyilvánítása, a már-már barokkos stílus és a kifogástalan nyelvhelyesség.

A híradások alapján az év folyamán több új leány jelentkezett az egyesületbe. A befogadásukra protokollt alakítottak ki: „I. 15. Egy új tag felvétel is volt. a mai napon az egyesületben: Csőre Lídia személyében, aki már régebben lakik Veszprémben s több oldalról hallva az egyesület szép, testvéries működését, felkereste az egyesület elnökét s kérte az egyesületbe való felvételét. A mai istentisztelet után az iskola termében az egyesület elnöke az új tagot bemutatta a tagtestvéreknek, feltűzte keblére az egyesület jelvényét, mire az összes jelen volt tagok testvéri csókkal fogadták körükbe az új tagtársukat.”²² Minden héten megtartották a bibliaórákat, ünnepeken részt vettek az istentiszteleten.

Karitatív munkájukban új elemekként jelentek meg a lányok érdekében a támogató levelek írása (segélyezés, továbbtanuláshoz ajánlás stb.), a munkanélküliek álláshoz segítése (támogató, ajánló levelekkel), s a köszöntő levelek hatóköre is bővült nem csak térben, hanem a személyek számát illetően is.

Májusban a budapesti VII. kerületi állami óvónőképző-intézet igazgatóságát kérték arra, hogy az egyesület tagját, Jakab Erzsébetet, akit özvegy édesanyja nevel, vegyék fel az intézetbe, mert óvónő szeretne lenni.²³ Felvették féldíjas bentlakónak. Kérésükre egy özvegyasszony fiát, Kiss Józsefet a szombathelyi püspök felvette a soproni evangélikus tanítóképzőbe.²⁴ Sziráky Ilona pénztári ellenőrt, aki árva leány, hozzá segítették ahhoz, hogy Szolnokon egy idős beteg nő gondozásával jusson keresethez.²⁵

Folytatódtek a kirándulások (a Cuha-völgyben székesfehérváriakkal, Vinyesándor-major környékére), s ha eltávozott valamelyik egyesületi tag (férjhez menés, munkavállalás, a család elköltözése, tanulás stb. miatt), megható búcsúztatást rendeztek számára és levélben is megköszönték a munkájukat.²⁶ Ebben az évben is több alkalommal tartottak műsoros estet, teadélután, amelyek jövedelmét karitatív célokra fordították. A december 1-i „kulturesztjükön” Kapi Béla püspök tartott előadást a magyar nő etikájáról. Ezen részt vett több megyei és városi magas beosztású tisztségviselő felesége is.²⁷

A közös programok megvalósításához és a különböző ügyek elintézésére felvették a kapcsolatot az ajkai, a székesfehérvári, a győri, a komáromi, a békéscsabai és több más leányegyesülettel, illetve vezetőikkel. Kapcsolatuk volt a Magyar Keresztény Leányegyesületek Nemzeti Szövetségével, országgyűlési és főrendiházi képviselőkkel (Jánossy Gábor, Óvári Ferenc), államtitkárokkal (Sztranyovszky Sándor, Dréhr Imre), több nőegylettel (Ajka, Győr, Budapest, Szombathely stb.).

Értesítéseket küldtek a kórházban fekvő betegek távol lakó hozzátartozóinak, vezették a kimutatást a belmissziós munkájukról (segélyezés, részvétel temetéseken, ajándékozások, beteglátogatások stb.). Meggyőztek egy házasságot kötő lányt arról, hogy maradjon meg az evangélikus vallásában, ne térjen át a férje katolikus vallásába.

Számos elismerést kaptak karitatív munkájukért (egyházi tisztségviselőktől, magánszemélyektől), és „az iskolán kívüli népművelés sikere érdekében kifejtett tevékenységükért” a megyei iskolán kívüli népművelési bizottság javaslatára „elismerését és köszönetét” fejezte ki levelében Körmeny-Ékes Lajos főispán, a közgazgatási bizottság elnöke.²⁸

Az 1927. április 19-én készített egyesületi alapszabályt a veszprémi egyházközség elnöksége, az ev. püspöki hivatal és a belügyminisztérium is jóváhagyta.²⁹

1928 végén az egyesület vezetőségének a következők voltak a tagjai: „Gömöry Károlyné elnök, Nöthig Györgyike alelnök, Széll Piroska titkár, Bodlaki Magda jegyző, Scheele Hedvig pénztáros, Bodlaki Györgyi könyvtáros, Csomay Irma ellenőr,

Csomay Irma pénztárelenőr

Nagy Paula számvizsgáló bizottsági elnök, választmányi tagok: Antal Annus, Gazsi Mariska, Gömöry Mária, Jakab Erzsébet, Mesterházi Mária, Oláh Ilonka, Sziegl Irénke, Wallner Magda, választmányi póttagok: Buthy Erzsébet, Milhoffer Valéria, Oláh Irénke, Róth Anna.”³⁰

Az évet karácsonyi adományok szétosztásával, beteglátogatásokkal és hitéleti programokkal fejezték be.

1929-től nem naplót, hanem feljegyzést vezettek a megtartott programjaikról, egyéb munkájukról.³¹ Ritkábban jelentek meg róluk újsághíradások annak ellenére, hogy tevékenységi területeik és aktivitásuk a korábbiakkal megegyező volt, és kevés kivétellel heti periódusokban dolgoztak, illetve vettek részt hitéleti eseményeken. Új jelenség, hogy több alkalommal vettek részt országos hitéleti mozgalmak rendezvényein (gyűléseken, konferenciákon). Ebben az évben 35 taggal

működtek. Természetesnek tartható, hogy voltak eltávozások, de új tagokat is felvettek. (Az egyesületnek volt 2 pártoló és 2 dísztagja, 1 fővédnöke, 4 védnöke, 1 díszelnöke és 1 lelki vezére.) A lányok elnökük, Gömörly Károlyné számára emlékalbumot készítettek, amelyben az egyesületi tagok fényképei és más eredetűek kaptak helyet (több későbbi időszakból is, pl. esküvői fotók).³²

Munkájuk egyik sikere volt az, hogy a vármegyei Iskolánkívüli Népművelési Bizottság 50 Pengő jutalmat adott számukra. Július 26-tól 28-ig részt vettek az Ózdon tartott, a Keresztyén Leányegyesületek Nemzeti Szövetsége által rendezett konferencián, ahol „*Az egyesületi munkálkodások beszámolóí közül egyesületünk jelentése szolgált mintául, úgy, hogy a rendezőség a sajtó részére be is kérte azt.*”³³ Október 20-án részt vettek Győrben az Evangélikus Leánykonferencián.³⁴

Mint korábban, ezúttal sem zárkoztak el attól, hogy a karitatív munkájuk kiterjedjen másutt lakókra/más felekezethez tartozókra. Így például „*Kórházi missziókkal kapcsolatban Siemeister Sándor kórházi beteg főredői lakos felesége és 4 gyermeke nagy nyomorban tengődnek. Egyesületünk elnöksége hívei között azonnal élelmisszergyűjtést eszközölt és 13 kgr 300 gr-os szeretetsomagot adott fel Siemeister Sándorné Balatonfüred címre.*”³⁵ A római katolikus „*Szücs Mártonné kórházi beteg még május hóban kérést intézett elnökségünkhöz, hogy László fiát az arácsi szeretetházba segítse bejutni. Elnökségünk készséggel eljár ez ügyben Dr. Rott Nándor megyés püspöknél, az arácsi szeretetház³⁶ fővédnökénél, akinek közbenjárására a felvétel sikerült is.*”³⁷

Októberben az egyháztanáctól megkapták a templom mögötti kis termet, amelyet maguk rendeztek be padokkal, kályhával, függönnyel, és bevezették a vilányt, hogy alkalmas legyen kisebb létszámú összejövetelekre. Itt helyezték el a könyvtárukat és az irattárat. A keddi összejövetel ezt követően csütörtökönként volt.³⁸

A november 10-i közgyűlésen több változás történt az egyesület tisztikarában. Széll Piroska titkár családjával Sárvárra költözött, pénztári ellenőr Mesterházy Mária lett, választmányi tagok Milhoffer Valéria és Oláh Irén, póttagok Jakab Anna és Milhoffer Edit, számvizsgáló bizottsági elnök Horváth Éva, tagok Mórítz Piroska és Hajagos Mária.³⁹ Ekkor Nöthig Györgyi alelnök a leányegyesület céljáról tartott előadást, amely során szólt ennek vallásos és hazafias vonatkozásairól is. „*Megkapó volt azon fejtegetése, amikor pl. a csetneki csipkét cseh népművészeti cikként viszik a világpiacra, holott az ízig-vérig magyar termék. Ennek előállítását fokozandó oda kell hatni, hogy a csetneki csipke, a kalotaszegi varrottas kizárólag magyar alkotás-ként éljen a külföld piacán.*”⁴⁰

December 25-én az egyházközség közgyűlésén a leányegyesület tagjai is részt vettek: ekkor köszöntötték Hering János lelkészt abból az alkalomból, hogy tíz éve szolgálja az evangélikus híveket, végzi lelki gondozásukat.⁴¹

A Leányegyesület jelvénye

Az év folyamán 97 evangélikus hittestvérük ügyében jártak el (közülük csak 17 volt a helybeli). Mindegyik általuk meglátogatott leány- és nőbeteg hétfőnként hat szem kockacukrot, a Harangszó egy példányát, a férfiak egy csomag dohányt, s ha szükség volt arra, eltávozásukkor útiköltséget és élelmiszert is kaptak.⁴² Az évközi adományaikból: „Nyomorék gyermekek részére 5 P. Soproni teológusok otthonára 5 P. Győri szeretetháznak 5 P. Pestúj helyi templomra 2 P.”⁴³ A kórház evangélikus betegeinek szánt ajándékozás elmaradt, mert a kórház igazgató főorvosa, dr. Wallner Emil⁴⁴ úgy rendelkezett, hogy „az idén sem szabad a városi

kórház betegeinek semmit sem behozni, sem karácsonyfát, egyáltalán semmit, még szimbólumnak sem”. Ezért az egyesület a kórház konyhája számára juttatott el kalácsot és befőttet, s hárman részt vettek a kórházi karácsonyfa ünnepélyen.⁴⁵ Ekkor a következő karitatív munkával is foglalkozó egyesületek működtek a városban, amelyek képviselőit a polgármester, dr. Komjáthy László⁴⁶ meghívott a Dréhr Imre országgyűlési képviselő kérésére a Népjóléti és Munkaügyi miniszter által a város számára juttatott adomány elosztására: Szent Vince Egyesület, Szociális Missió Társulat, Keresztény Tisztviselőnők Egyesülete, Református Nőegylet, Izraelita Nőegylet. (Az Evangélikus Nőegyletet valószínűleg azért nem nevezték meg külön, mert a VELE képviselhetette Gömör Károlyné révén.)⁴⁷ Más forrásokból is jelentős adományt tudtak átadni a rászorulóknak, akik száma egyre gyarapodott: a világváltság Magyarországon is egyre jobban érezte hatását.

A válság időszakában (1929–1933) nehezebbé vált a leányegyesület működése, tevékenységük szűkebb körűvé vált.⁴⁸ Új formákat vezettek be a további jótékonykodáshoz: 1930. január 26-án az evangélikus iskolában tombolajátékot szerveztek, amelyekhez ajándéktárgyakat ajánlottak fel magánszemélyek és cégek.⁴⁹ 1930-tól a városházáról már Berky Miklós⁵⁰, az új polgármester aláírásával érkeztek a tájékoztató levelek.

A leányegyesület példás működése által országos hírűvé vált. Ennek egyik bizonyítéka, hogy Victor Erzsébet, a Magyar Keresztény Leányegyesületek Nemzeti Szövetsége főtitkára a veszprémiek alapszabályát kérte el áttanulmányozásra. Ezt

írta: „Nagyon érdekelt, hogy milyen alapossággal dolgoztátok ki egyesületek szabályzatát. Célotok és módszerek annyira azonos, ha nem is megfogalmazásában, de szellemben Szövetségünk céljával és eszközeivel, hogy igazán csodálkozom kellett rajta, hogy már sokkal régebben nem találtunk egymásra.”⁵¹

A válság még jobban felerősítette a hazafias nevelésre vonatkozó állami akaratot, amely az irredentizmus erősödésével járt. Ugyanakkor – legalábbis Veszprémben –, nőtt a szegények, főképpen a fiatalok egészségügyi, táplálkozási igényeinek jobb kielégítése. A polgármester levele: „Kérelem Veszprém város hazafias közönységéhez”, amelyben a lakosságot, a különböző társadalmi és vallásos szervezeteket, közöttük a Leányegyesületet is, ezek teljesítésére kérte: „Megcsonkított hazánk jövő sorsa a mai ifjú nemzedék érzésvilágától függ, s így nekünk, akik a serdülő ifjúság gondolkodásának, vágyainak, akaratának és jellemének alakulását szemléljük, s akik féltő aggodalommal, de amellett hittel és reménységgel tekintünk a magyar jövőbe, lelkünk teljes melegével kell felkarolnunk azokat a mozgalmakat, amelyek a magyar ifjúság egészséges lelki és testi fejlődését elősegítik.

(...) a tanulóifjúság testi gyarapodásának s ezen keresztül szellemi fejlődésük előmozdítása, valamint ezzel kapcsolatban az ijesztően pusztító fertőző betegségekkel (tüdővész) szemben való ellenálló erejének fokozása céljából a fiú- és leánytanulóknak tejtízóraival való ellátása iránt tett intézkedést, akként hogy napi 8 fillér lefizetése ellenében a tanulók naponta légmentesen lezárt üvegekben 2 dl. pasztörizált tejjel láttatnak el... (...) Van azonban a városban körülbelül 500 olyan tanuló, akiknek szülei ezen csekély áldozatot se képesek gyermekeikért meghozni. Ezek érdekében fordulunk kérelmünkkel azokhoz, akiknek lelkét a gyermekszertet és a hazafias érzés melege áthatja, s aki a szebb és jobb jövőt áldozatos lélekkel óhajtják.

Kérve kérjük Veszprém város nemesen érző polgárait arra, hogy mindazok, akiknek megértő lelke előtt a nélkülöző szegény magyar gyermek sorsa nem közömbös, s akik nagyobb anyagi megerőltetés nélkül erre képesek, hogy 1-2 szegény gyermek tejjelátását folyó év június 15-ig elvállalni szíveskedjenek.”⁵²

Ez azonban még csak „bevezetője” volt a későbbi évek ínségakcióinak. Természetesen, a Leányegyesület vezetői, tagjai az évek folyamán aktívan segítettek – főképpen – a város szegényeit, s bár elsősorban hittestvéreiket, de nem zárkóztak el mások támogatásától sem. Ugyanakkor szűkítették azokat a társadalmi, hitéleti kapcsolataikat, amelyek túlterjedtek a vármegyén, s ezzel is a pénzbeli takarékosság volt a céljuk.⁵³ Növekedett az olyan vallásos estjeik, délutánjaik száma, amelyeken támogatást kértek a résztvevőktől. Ezekre a megye több evangélikus lelkészi hivatalához is küldtek levelet – részvételre kérve őket.⁵⁴ Készségesen támogatták az Országos Gyermekvédő Liga Gyermeknapját, amelynek bevételéből a farkasgyepűi dr. Vass József üdülőtelepen helyeznek el rászoruló, beteg gyermekeket négy hétre.⁵⁵

A május 27-i közgyűlésükön két fő téma volt: vallásos akcióik, hitéleti tevékenységük és karitatív munkájuk. Ez utóbbi során számos személyes jótékonysági feladatot vállaltak el. Ugyanakkor szembesülniük kellett a nehézségekkel is: „*Az első felbuzdulásban hinni sem mertük volna, hogy mennyi akadály, szélvész, vihar éri és mennyi szirtbe ütközik a mi kis hajónk. ...A meg nem értés küzdelme a mai napig is tart. (...) ... az egyesület mindig ott járt és tett, segített, ahová senki sem ment, a szegények konyháiba, a kórházban szenvedő hittestvéreinkhez. ...három év alatt mintegy 248 beteget látogattunk meg.*”⁵⁶

Szeptember 1-jén részt vettek Komjáthy László ny. polgármester temetésén, aki augusztus 30-án hunyt el. Szeptembertől kilenc egyesületi tag vállalta, hogy egy első osztályos tanulónak, akinek az édesanyja a győri szeretetházban van elhelyezve, minden nap biztosítják az ebédet. A kimutatást megküldték Gálos Gyula ev. igazgató tanítónak, hogy minden nap a kimutatásban rögzített lakáscímre irányítsák.⁵⁷ Továbbra is több iraton olvasható: Igénybe nem vétetett. (Fizetős konferenciákra szóló meghívások, lap- és könyvelőfizetések, hangversenyek stb.)

A polgármester, Berky Miklós kérésére összeírták azokat a szegényeket (21 főt, illetve családot), akiket a Leányegyesület eddig is támogatott, s továbbiakban a város által megindítandó nyomorenyhítő akció támogatására javasolnak. (Foglalkozásukat, családi állapotukat, a Megjegyzés-rovatban pedig különleges helyzetüket rögzítették.)⁵⁸ A városban közel ötszáz olyan személyt írtak össze, akiket segélyezésre javasoltak.⁵⁹

Az 1930. évi Feljegyzésükben, amelyben az év alatti tevékenységüket sorolták fel, 114 tétel szerepel. (Ez igen intenzív munkáról tanúskodik.) Könyvtáruk 17 kötettel gyarapodott, a meglátogatott kórházi betegek száma 87, az elküldött postai anyaguk 290 darab volt. A hagyományos vallásos kötelezettségek (istentisztelet, úrvacsora stb.) mellett 1 vallásos estet, 2 választmányi ülést, 1 évi rendes közgyűlést és 2 teadélután tartottak. A felsorolásban számos hivatalos és nem hivatalos személyes találkozásra is utalnak. A január 15-i bejegyzésben olvasható, hogy „*Egyesületünk örömmel vette tudomásul ev. férfi ifjúságunk tömörülését és szervezkedését, akik minden szerdán este 8-tól összejönnek az iskolában... Ifjúsági vezetőjük Tóth Lajos posta műszaki tisztviselő.*”⁶⁰ A december 17-i választmányi ülésükről a Veszprémvármegye a következőt közölte: „*Örömmel vették tudomásul azt a bejelentést, hogy a VELE frontharcosként állt be a városi nyomorenyhítő akció szolgálatába. Majd tárgyalták a karácsonyi lelki és belmissziói szeretetmunkájuk programját. Végül elhatározták, hogy újév után néhány vasárnapon át bibliai, történelmi, földrajzi és irodalmi vetítettképes (!) délutánokat fognak rendezni az ev. iskolában.*”⁶¹ Az egyesület visszafogott működését jelzi, hogy az év végi összefoglalójukban mindössze 27 tevékenységbefjegyzés olvasható. Tagjaik száma 30 volt. Könyvgyarapodásuk 46, a látogatott betegek száma 92, az iktatott iratok folyószá-

ma 61, elküldött postai dokumentumok 233. 3 műsoros teadélután, 1 válaszmányi ülést és 1 közgyűlést tartottak.⁶²

Több vásárlási ajánlaton továbbra is azt a mondatot írta rá az elnök asszony, hogy „... jelenleg nem vétetett igénybe” (pénzhiány miatt).

1932-ben és az ezt követő években folytatódtak a vallásos programok, s több lett a kulturális elfoglaltságuk, valamint nőtt a teadélutánok száma is. Többnyire olyan költségkímélő programokat szerveztek, amelyeken az önaktivitásnak volt szerepe. A teadélutánokon a korábbiaktól eltérően megnőtt az irodalmi stb. programok, előadások, szavalatok száma, játszottak színműveket és jelentős időt fordítottak társasjátékokra. Kitüntetett figyelmet fordítottak március 15.-e és más nemzeti ünnepek méltó megrendezésére. Ez utóbbiakra neves felnőtt (többször civil tanár) előadókat hívtak meg. Templomuk harangalapja javára Fűzfőgyártelepen és Szentkirályszabadján, majd Devecserben tartottak műsoros estét.

Az egyesület működésében jelentős változás volt az, hogy a június 13-i közgyűlésen – többek között az egyesületet ért méltatlan bírálatok és a megnehezdő körülmények miatt –, Gömör Károlyné hat évi munkája után lemondott az elnöki tisztségről. Ennek okairól a Veszprémvármegye így írt: „*Gömör Károlyné elnök emelkedett szellemű megnyitójában megemlékezett az egyesület dicséretes célkitűzéseiről, amik azonban napjainkban természetesen éppúgy a súlyos viszonyok emelte akadályokba ütköznek, mint minden más nemes törekvés... Mesterházy Mária titkári jelentéséből ugyanezekből s az általános emberi szeretetlenség miatt a keserűség hangja csendült ki... (...) A közismerten rendkívül agilis, ambiciózus elnöknőnek idegrendszerét megrendítette az a lelkes, kitartó küzdelem, amit egyesülete érdekében a mai nehéz viszonyok között folytatott...*” Vele együtt a teljes vezetőség lemondott tisztségéről.⁶³

1933-ban az egyesület helyzete azzal a polgármesteri leirattal kapcsolatban nehezedett meg, amelyben arról írt, hogy a törvényes rendelkezések szerint nyilvános teaesti stb. árverés és rendezvény csak korlátozott személyi részvétellel tartható. Pl. a teaestek bevételei után is vigalmi adót kell fizetni. Lazult az adminisztrációs munka is: az iratok iktatás nélküliek, külzetükön nincsenek megjegyzések, s többnyire nem követhetők a beérkezett levelekre adott válaszok. Valószínű, hogy átmenetileg nem volt elnök, ezért a beérkezett levelek megszólítása az Igentisztelt Elnökség! volt. Kimenő levél alig néhány található az éves iratsomóban.

Június 15-én uzsonnai összejövetelt tartottak a tagok felajánlásával. (14 tortafelajánlás érkezett!) Szeptember 18-i levelében Mesterházy Mária – megváltozott családi körülményei miatt: férjhez megy –, lemondott a titkári funkciójáról. Az első olyan levél, amelyen az új elnök, Nőthig Györgyike neve szerepel, június 6-i levél a Bethlen Gábor Szövetség ügyvezető társelnökétől.

November 27-én tartottak közgyűlést.⁶⁴ Az elmaradt adminisztráció miatt alig követhető az egyesület tevékenysége.

1934. május 6-án közreműködtek az Országos Gyermekvédő Liga Veszprémben rendezett gyermeknapi gyűjtésében, amelyért Koszoru Imre, a fakasgyepűi üdülő és erdei iskola gondnoka levélben írt köszönő sorokat.⁶⁵ Április 15-én teadélután tartottak, amelynek a gyűjtőíve az éves iratcsomóban van. (Ebben is többnyire torta és sütemény a felajánlás.) Április 29-én közgyűlést tartottak, amelyben az 1933. évről számoltak be és vázolták az 1934. évre tervezett programokat.⁶⁶

1935-ben március 17-én tartottak közgyűlést.⁶⁷ Az ez évi tevékenységükről egy cím és dátum nélküli két oldalas, ceruzával írott szöveg tudósít. Első mondata: „Beszámolva az 1935 munkájáról, sajnos megint nem sok mondanivalónk van.” Ebben kisebb munkákról adtak számot: felügyeltek a népkonyhánál, december 8-án teaestet tartottak, feldíszítették az iskolás gyerekek karácsonyfáját. A könyvtáruk három könyvvel gyarapodott. Rosos Károly polgármester⁶⁸ több levélben is arra kérte az egyesületet, hogy segítsék a gyűjtést a város szegényei számára. E munkáról nincs dokumentum.

1936 szeptemberének az elnök körlevélben tudatta, hogy megkezdik a heti összejöveteleket, amelyeket minden vasárnap fél 4-kor kezdenek az evangélikus iskolában.⁶⁹

1937-ben 21 összejövetelt tartottak. A tagok száma 18 volt. Egy teaestet tartottak. Vallásos estet nem szerveztek.⁷⁰ Ebben annak is szerepe volt, hogy a város társadalma széles rétegei egyre inkább elszegényedtek, s csak egy szűk elit réteg tudta fenntartani a korábbi jó életkörülményeit. A szétszakadt helyi társadalmat egyre inkább nehéz volt összefogni olyan célokért, amelyek az együttműködés erősítésére irányultak. Továbbra is napirenden volt a szegények segítése a felnőttek és a gyermekek körében is.⁷¹

Az év iratai között egyetlen kimenő levél sem található, viszont számos meghívót kaptak, amelyekre nem válaszoltak. Több tag írásban jelentette be kilépését az egyesületből. A polgármester többször (több éven át) felszólította az egyesületet, hogy küldjék meg a hivatal számára a zárszámadásukat.

1938-ban az irattárban csak beérkezett levelek, többnyire meghívók találhatóak. A választ igénylőkre sem reagáltak. Elküldött levél nem található. Az éves beszámoló ceruzával írott, cím, dátum és aláírás nélküli. Jelentős önkritikát tartalmaz a szöveg: „És mint minden évben, úgy most is azt kell mondani, hogy amit elvégeztünk, alig több a semminél.” Ezúttal is részt vettek a népkonyha felügyeletében, feldíszítették az iskolások karácsonyfáját. A működés hiányosságaira utalva az indok: „...tekintve a tagok kis számát és azt, hogy a leányok majdnem kivétel nélkül már kenyérkereső munkával vannak elfoglalva., nagyobb, több munkára vállalkozni határos volna a lehetetlennel”. Mindössze december 8-án volt teaest.⁷²

A Leányegyesület tagjai a város Szegények konyháján 1927-ben

A következő évekből 1944-ig alig van néhány, az egyesület által kiadott/készített irat.⁷³ Ezért a működésük nem rekonstruálható. A beérkezett levelek, felhívások, kérések, ajánlások iktatás nélküliek, ezeket elintézésére vonatkozó egyesületi kommentárral nem látták el.

1945. augusztus 21-én Gömör Károlyné és Hering János lelkész Veszprém polgármestere felszólítására tájékoztató levelet küldött az egyesületről. „*Célja. az iskolai kötelezettség alól felszabadult lányok szellemi és értelmi nevelése, az egyház, a haza iránti kötelezettségek, a felebaráti szeretet gyakorlása. (...) Vagyona nincs. (...) Az egyesület működésében az alapszabályokban lefektetett céltól el nem tért, soha semmiféle politikai vagy népellenes ténykedést nem fejt ki.*”⁷⁴

1944 tavaszán újra Gömör Károlyné vette át az egyesület vezetését. Az iktatókönyvbe ezt írta: „*1932. június 1–1944. május 6-ig az iktatókönyv nem volt vezetve. Veszprém 1944. május 6.....átadó (nincs aláírás) Gömör Károlyné átvevő.*”⁷⁵ Újra élénkké vált az egyesületi élet, főképpen az elnöknő aktivitása által. Ez először a szervezőmunkában, a levelezésben, a megváltozott politikai viszonyok közepette a kapcsolatok építésében, majd az egyesület megtartott programjaiban nyilvánult meg. „*Örömmre szolgált, hogy végre hírt hallottam, amiért különösen hálás vagyok...*” – írta Gömör Károlyné Hevesi Ödön Budapestről, aki ottani evangélikus tisztségviselő volt.⁷⁶ 1946 júniusában Gömör Károlyné tagja lett Veszprémvármegye Szabadművelődési Tanácsának.⁷⁷ Novemberben azt kérte a polgármestertől,

hogy az elemi iskola gyermekei karácsonyi uzsonnájához adományozzon cukrot. A polgármester 1 kg-ot utalt ki.⁷⁸

Ettől az évtől az elnöknő és az egyesület egykori, valamint akkori tagjai között igen élénk levelezés folyt – ez is jelzi a megújulást. Intenzívvé vált a levélkapcsolat a város és a megye számos szervezetével, intézményével. Az elnöknőt egyre gyakrabban hívták különböző hivatalos fórumokon történő részvételre.

1947. január 14-én a vármegye szociális felügyelője azt kérte, hogy a hadifoglyok, kórházak és a tüdőbetegek számára szervezett adománygyűjtéshez nyújtson segítséget, vegyen részt a vármegyei gyűjtési bizottság ülésén.⁷⁹ Május 10-én hangversennyel egybe kötött ünnepélyt tartottak az alapítás 20. évfordulója alkalmából. Gömörnyének több egykori egyesületi tag írt köszönő és jókívánságokat tartalmazó levelet, s többen személyesen is részt vettek az ünnepségen. Az Igehirdetést és az előadást Halász Béla kapolcsi lelkész tartotta.⁸⁰

Gömörnyé november 28-án azt kérte a pápai Benedek Sándor teológiai igazgatótól, hogy a Gömör vármegyéből Márkóra telepített magyar evangélikus családok gyerekei számára (7 fő) biztosítson cipősegélyt.

Ettől az évtől már jelentős belügyminisztériumi nyomás érte az egyházi szervezeteket. A Belügyminisztérium felülvizsgálta a Leányegyesület működését azzal, hogy 3 napon belül (!) adatokat szolgáltatassanak. Ez az egyesület vezetőinek adataira és a taglétszámra vonatkozott. Ekkor az egyesület tisztségviselői a következők voltak: Gömör Károlyné elnök, háztartásbeli; Benkő Margit alelnök, tüdőgondozói tisztségviselő; Farkas Márta titkár, tisztségviselő, Pannónia Áramszolgáltató Rt.; Szabó Ida jegyző, tisztségviselő, Pannónia Áramszolgáltató Rt.; Kerecsényi Márta pénztáros, háztartásbeli; Pintér Gizella könyvtáros, háztartásbeli; Papp Irén pénztári ellenőr, tisztségviselő az állami erdőfelügyelőségnél. A létszám 46 fő volt. Az egyesület székhelyként az elnöknő lakáscímét (Rákóczi tér 14.) adták meg.⁸¹

Az egyesület december 14-én a helyi evangélikus gyülekezet férfi és leány ifjúsága számára vallásos konferenciát tartott, amelyen környékbeli települések fiataljai is részt vettek.

1948 márciusában az elnöknő a városi tisztiorvos felhívására küldött tájékoztatást az általa tapasztalt egészségügyi problémákról és az egyesület karitatív akcióiról.⁸² Újra megválasztották a szabadművelődési tanács tagjának és meghívták a Magyar Nők Demokratikus Szövetsége veszprémi szervezete vezetőségi ülésére. Az egyesület több tagja részt vett a Siófokon rendezett evangélikus konferencián, ő pedig a sárvári ifjúsági találkozóra jelentkezett be. 12 lány vett részt a fonyód-bélatelepi ifjúsági konferencián, ketten pedig a vezetőin. Október 30–31-én hitéleti programon vettek részt, amelyre 38 lány kapott meghívást.⁸³ Elvállalták több lap- és könyvkiadó vallási témájú kiadványai terjesztését. December 28-án szeretetvendégséggel egybe kapcsolt gyermek karácsonyi ünnepet tartottak a már államosított egy-

kori iskolájukban. Felelevenítették azt a régi hagyományt, hogy a férjhez menő lányokat külön levélben köszöntötték és ajándékkal díszes Bibliát adtak számukra.

1948 végén már az Államvédelmi Hatóság veszprémi kirendeltségének kellett szöveges tájékoztatást adni az egyesület működéséről. (Az egyesület adatai, vagyona, pénzkészlete, iratai, 1945 előtti működésük, vezetői, tagjai, tevékenysége.)⁸⁴

1949. január 4-én részt vettek lelkészüik, Hering János esperessé választásán és hivatalába történő beiktatásán. Az ez évi munkájukról Gömöryné az 1950. január 29-én tartott VELE közgyűlésen számolt be. Három részben (kisebb gyermekek, nagyobbak és serdülők számára) tartottak vasárnapi iskolát. Az ádventi időszakban vallásos esten tartottak beszámolót a konferenciákról, a bibliakör bevonásával karácsonyi ünnepet rendeztek. Beszámolt a saját konferencia-részvételeiről is.⁸⁵

Az egyesület pénztárkönyvébe 1950. április 30-i dátummal jegyezték be az utolsó tranzakciót. (A gyermek bibliakör számára füzetek és írószerek.) Gömörly Károlyné a pénztárkönyvet szabályszerűen lezárta, s ezt írta a 12. lap aljára: „Lezárattott a Belügyminisztérium 1950. ápr. 11-én kelt 56–39–269/1 sz. – az egyesületet feloszlato – rendeletével kapcsolatban. (Veszprém város polgármester 5631–15/2–1950 sz.) Veszprém, 1950. május 13. Gömörly Károlyné”⁸⁶

Ezt a bejegyzést valószínűen e nap délutánján írta, mert délelőttre idézést kapott a polgármestertől: „Idézés. Felhívom Gömöri (!) Károlyné veszprémi Rákóczi tér ...sz. lakost, hogy a városházán I. emelet 32. sz. szobában egyesületi ügyben 1950. évi május hó 13. napján d.e. 9 órakor különbeni jogkövetkezmények terhe mellett jelenjék meg. Veszprém, 1950. évi május hó 8. napján. A kiadmány hiteléül (olvas-hatatlan aláírás) /és/ Czibók s.k. polgármester. /Bélyegző:/ Veszprém Megyei Város polgármestere”⁸⁷

* * *

Az egyesület működése 1950-ben jogilag befejeződött, azonban Gömörlyné lakásán még éveken át folyt az evangélikus lányok vallásos nevelése, amely egyre inkább civil tartalommal telítődött meg. A város egykori vallásos és civil közéleti szerveződései megszűntek, s helyüket átvették az új társadalmi rend által megszabott kereteken belüli gyermek- és ifjúsági szervezetek.

MELLÉKLET

Gömöry Károlyné köszöntő beszéde a V.E.L.E. I. közgyűlésén

1928. november 18-án.

*Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.
Ámen.*

Igen tisztelt közgyűlés!

Közállapotaink, s ezeknek megfelelőleg magánviszonyaink csaknem kétségbe ejtők. A felvilágosodás századában értelmileg haladtunk ugyan, de a felfogások és érzelmek anarchiája uralkodik mindenütt. Lényegest a lényegteltől, a szentet a profántól, a józanul lehetséges jót, mely a további haladás lépcsője lehet, az elérhetetlen utópiától nem tudjuk megkülönböztetni.

A magyarnak örök hibája az is, hogy vagy nincs önbizalma, vagy elbízta magát. Oly holtpontra jutottunk, melyről a kislelkűség fatalizmussal, a kaján káröröm pedig számításal elveszettnek tekinti a balvégzetének áldozatul esett magyarságot.

A mai helyzet bajain a mai viszonyokhoz alkalmazott s lélektani alapra fektetett társadalmi politikával lehet segíteni. Jövönk elsősorban társadalmunknak erkölcsi alapon való megújódásától függ. Erős a hitem, hogy nincs még minden elveszve. Vigaszunkra szolgálhatnak a Szentírás ama szavai, melyek szerint az Isten meggyógyíthatóan teremté a népeket. Hiszem, hogy nincs minden elveszve. Biztos vagyok abban, hogy e beteg társadalomnak gyógyítására nemzetünknek igen sok eleme vár a célirányos munka és vezetés által. Elérkezett a magunkba szállás ideje, midőn élet-ösztönünknek erőteljesen érvényesülni kell. A haza boldogításának, megmentésének műve a férfiak feladata. Büszkesége azonban történetünknek, hogy nem csak fiai, de leányai is szerették a hazát és kivették részüket a honmentő munkából. A dédanyák honleányi hőstettei szemeink előtt lebegnek, kell, hogy példaként, erősítőleg, nemesítőleg hassanak a mai kor leányaira. Sohasem volt oly nagy szüksége a hazának egészséges erkölcsű munkaképes polgárookra, mint ma.

A nő munkája a honmentésben nem a csatatéren, nem a politikában nyilvánul meg, hanem családi fészkeből kiindulva a szociális társadalmi munka terén. Ezen munka teljesítésére vannak hivatva a nőegyesületek olyformán, hogy azoknak minden tagja a hit által megtisztult, a vallásosság által nemesített lelkiüettel segítsen ott,

ahol lehet a nyomorgókon, árvákon és elhagyottakon, s önnevelés által fejlesszék a nemzet kulturális fejlődését. Az ésszerű, hű kötelességteljesítés által mindenki mester lehet.

A boldogságnak első feltétele nem a nyers hatalom, nem a felhalmozott kincs, nem a hírnév és a hiú dicsőség, hanem az emberi erő legfőbb forrása a tiszta erkölcs, józan okosság, ennek nyomán a szubjektív érzések minél teljesebb harmóniája.

Az egyesületek vezetőinek feladata az, hogy segítse az általános emberi haladás érdekében a nemzet haladását azáltal, hogy minden tagját nemzeti tudatosságra emel, és a közös munkában való részvételre képessé, azaz készsé tegyen.

Ezért gondolunk ma sokat a nevelésre, mert tudjuk, csak az a cselekvés gyökeres, amely megfontolt előrelátásból fakad, s amelyik nem a baj kitörését gátolja meg, nem is a tüneteit gyógyítja, hanem forrást igyekszik eltüntetni. Ha azt akarjuk, hogy éljen a nemzet, életkérdés, hogy a feladatunkat tudatosan teljesítsük. Rá kell vezetnünk mindenkit arra, hogy a közjó munkálását a magunk java követeli, mert hiszen a közért hozott áldozat sokszorozva száll vissza ránk és utódainkra, és mert a közért való munka meglegedést, belső csendet teremt és erősíti minden komoly munka főfeltételét, az önbecsületet. Becsüljük meg másokat, de magunkat is megbecsültessek, sőt elsősorban nekünk kell megbecsülnünk magunkat, lelkünket, gondolatvilágunkat, s csak azután várhatjuk azt mástól.

Aki így gondolkodik, az megérti másban is az önmaga megbecsültetésére való törekvést, tehát nem bánik másokkal felfuvalkodva, lenézően vagy erőszakosan. Nekünk, vezetőknek, a nevelésünkre bízott tagokat a lelkiismeretes önbírálatra kell nevelnünk, hogy maguk érezzék, mily káros hatású nemcsak környezetükre, de annak egyes tagjai útján szélesebb körre is a maga gögje, kapzsisága, hazug alapon elért sikere és minden fogyatkozása.

A társadalomnak lelkileg erős emberekre van szüksége, kik tisztelik és becsülik embertársukat, szeretettel viseltetnek felebarátaik iránt. Mert a szeretet termeli a humanizmus eszményét önmagunknak és másoknak tisztelete a becsület és a jog ideáljait a helyes célok szolgálatába állított emberi tevékenység a kultúra eszményét alakítja ki. Humanizmus, kultúra és jog azok az erkölcsi ideálok, melyek felé való törekvésben nyilvánul meg az emberi nagyság csak az eszmények kultuszának keretében mutatkozhat.

Merjetez nagyok lenni, ti, kik valami jobbra vagytok meghíva, kik egy szebb jövőnek lehettek urai. Ne nézzétek ölbe tett kézzel, nemtörődomséggel a mai trespdő helyzetet, ne nyugodjatok bele hideg közönnyel az apák gyengesége árán szerzett trianoni ítéletbe! Hófehér lelketek, imádságos hitetek, tántoríthatatlan akaraterőtök röptsenek honleányok az idegen hatalmak sátáni győzelmének kalitkájából. A ti nemesített lelketek, gondolkodástok, viselkedésetek legyen erősítője, biztatója, példája a férfiaknak, hogy bennök is lánggra lobbanjon a hazaszeretet szikrája, s fáklya-

ként vezessen Adria partjára, Erdély bérczeire, a Kárpátok csúcsára, hogy ott leborulva imára kulcsolt kézzel mondhassuk el fohászként a Mindenhatónak: Isten, áldd meg a magyart!

A Veszprémi Evangélikus Leány Egyesület alapszabálya

(Részletek)

I. rész.

Általános rendelkezések

1. szakasz.

Az egyesület címe, rövid jelzése, jelmondata, jelvénye, pecsétje, székhelye, működési területe, hivatalos helyisége, hivatalos nyelve.

1. Az egyesület teljes címe: Veszprémi Evangélikus Leány Egyesület.
2. Az egyesület rövid jelzése: V.E.L.E.
3. Az egyesület jelmondata: Isten mindenek előtt és mindenekben.
4. Az egyesület jelvénye: Aranyszegélyes fehér pajzsban aranyszegélyes fekete kereszt, a kereszt felett aranyszegélyes fekete betűkkel az egyesület rövid jelzése: V.E.L.E.
5. Az egyesület pecsétje (bélyegzője): középen a teljes jelvényrajz, melyet az egyesület teljes címe szegélyez kettős körvonalban, alul középen az alapítás évszáma: 1927.
6. Az egyesület székhelye: Veszprém.
7. Az egyesület működési területe: Dunántúli evangélikus egyházkerület.
8. Az egyesület hivatalos helyisége: A veszprémi evangélikus elemi iskola tanterme.
9. Az egyesület hivatalos nyelve: magyar.

2. szakasz.

Az egyesület célja.

1. Mindenek előtt az Istenhez és a Hithez való teljes ragaszkodás.
2. Az Úr Jézus Krisztus tisztelete, tanításának követése.
3. A felebaráti szeretetnek ápolása.
4. Az evangélikus hitélet kimélyítése, az evangélikus öntudat ébrentartása és fejlesztése.
5. Irgalmasságok cselekedete:

- a) kórházi evangélikus betegek és fogházi evangélikus rabok nyilvántartása, látogatása, lelki és családi ügyeikben eljárás,
  - b) evangélikus betegek és nyomorban lévők felkeresése, vigasztalása, s az egyesület anyagi helyzetéhez mérten esetleges támogatás, pillanatnyi kíséret, kíséret,
  - c) elhunyt hittestvérek elhagyott sírjainak gondozása.
6. A Haza és a magyar faj iránti szeretet gyakorlása, fejlesztése és terjesztése.
  7. A keresztyén testvér felekezettel az egyetértés és békés megbecsülés útján való haladás.
  8. Az egyház, a nemzet és a társadalom életében megnyilatkozó szükség szerint a jótékonyág gyakorlása.
  9. Végül önképzés, önnevelődés és társas szórakozás.

3. szakasz.

A cél elérését szolgáló eszközök pontos megjelölése.

1. a) Az egyesület tagjai heti összejöveteleiken a kitűzött cél szolgálatában megbeszéléseket tartanak, testvéri szeretetben összeformnak, egymást korra és rangra való tekintet nélkül tisztelik és megbecsülik, közös erővel és akaratral tömörülnek a nemes feladatok elérésére.
- b) Könyvtárt létesítenek, azt gyarapítják és használják.
- c) Önképzés, szavaltatok, zene, ének, felolvasások, vitadélutánok, teastek, közös kirándulások, kisebb műsoros előadások alkotják szórakozásuk módját.
- d) Közös kézimunka délutánokon egymást hasznos magyarázatokkal és tanácsokkal oktatják, támogatják.
2. a) Az adventi és a nagybőjti időszakban hetenként vallásos délutánokat rendeznek.
- b) Azon kívül minden évben nagyobb szabású jótékony célú karácsonyi, farsangi, hazafias vagy egyéb műsoros ünnepeket és kultúresteket rendeznek.

[...]

4. szakasz.

Az egyesületi vagyionra vonatkozó rendelkezések.

3. A jövedelmek felhasználása.
  - a) Adminisztrációs kiadások.
  - b) Az egyesületi élethez szükséges szellemi eszközök (könyv, folyóirat, ének- és zeneművek stb.).

- c) Beruházások.
- d) Szegény sorsú iskolás gyermekek anyagi támogatása.
- e) Szegény sorsú és nyomorban levő családok anyagi támogatása.
- f) Templom-beruházásokhoz (pl. harangbeszerzés, orgonajavítás, templomfestés, oltárterítő stb.) hozzájárulás.
- g) Adományok (átutazóknak, egyesületeknek, szegény- és árvaházaknak stb.).
- h) Karácsonyi szereret-adományokra.
- i) Esetleges alapítványok.
- k) Tartalékalap-gyűjtés.
- l) Egyéb vegyes, rendkívüli és átmeneti kiadások.

II. rész.

A tagokról

5. szakasz.

A tagok osztályozása.

6. szakasz.

A tagok felvételének általános kellékeire vonatkozó rendelkezések és a felvétel módozatainak megjelölése.

7. szakasz.

A tagok jogairól és kötelességeiről.

1. A tagok jogai

- a) Részt vehetnek az egyesületnek Isten, Haza és Egyház szolgálatára irányuló építő és lelket nemesítő munkában.
- b) Részesednek mindama erkölcsi és szellemi eszközök élvezetében, amelyeket az egyesület nekik szeretettel nyújt.
- c) A rendes tagoknak a közgyűlésen szavazati joguk van, választók és választhatók.
- d) A pártoló és tiszteletbeli tagoknak szavazati joguk nincs, nem választók és nem választhatók, azonban az összejöveteleken és közgyűléseken tanácskozási joguk van és indítványokat is tehetnek.

2. A tagok kötelességei:

- a) A tagok kötelessége elsősorban is Istenfélő, vallásos, erkölcsös és hazafias élet.
- b) Az egyesülethez való hűség és ragaszkodás, az egyesület céljának tisztelete, az egyesület jó hírvének védelme és növelése.

- c) A felebaráti és tagtársi szeretet ápolása.
- d) Kötelessége a rendes tagoknak vasár- és ünnepnapokon templomba járni és úrvacsorával élni.
- e) A tagok kötelesek tagdíjait pontosan fizetni, az összejövetelekre és gyűlésekre pontosan eljárni, végül az egyesület elnökségének felkéréseit és udvarias utasításait híven teljesíteni.
- f) Megkívántatik a rendes tagoktól, hogy mindennemű egyesületi ténykedésnél az egyesület jelvényét feltűzzék.

8. szakasz.

A tagság megszűnésének módja.

III. rész.

Az egyesület intéző szerveire vonatkozó rendelkezések.

- 9. szakasz. A közgyűlésről általában.
- 10. szakasz. A közgyűlés határozatképessége.
- 11. szakasz. A közgyűlés tárgyai.
- 12. szakasz. A választmány.
- 13. szakasz. A választmány hatásköre.
- 14. szakasz. A választmányi ülés határozatképessége.
- 15. szakasz. Számvizsgáló bizottság.
- 16. szakasz. Az egyesület erkölcsi védelmezői és tekintélyei.
- 17. szakasz. Az egyesület adminisztratív tisztségviselői.

IV. rész.

Vegyes rendelkezések.

- 18. szakasz. Az egyházhoz való viszonyról.
- 19. szakasz. Alapszabály módosítás, feloszlás és vagyon hova fordítására irányuló határozatok.
- 20. szakasz. Hivatalos záradék.
(Jóváhagyások)

A Veszprémi Evangélikus Leány Egyesület naplója

A napló két részből áll, két időtartomány történéseit rögzíti: 1927. március 22-től (az alapítástól) december 31-ig (153 oldal) és 1928. január 1-től december 31-ig (135 oldal). Mindkettő kéziratos több kéz írásával.

A naplóból néhány fontosabb részt emeltünk ki, olyanokat, amelyek rávilágítanak az egyesület sokoldalú tevékenységére. Mindkét naplót az elnök (Gömöry Károlyné) és a titkár (Széll Piroska) aláírása zárja, Az első napló végén a vezetőség tagjai aláírása is szerepel (némelyikük) tisztsége megnevezésével.

(A szövegrészek autentikus közlések: meghagytuk az eredeti, a betűhív írásmódot.)

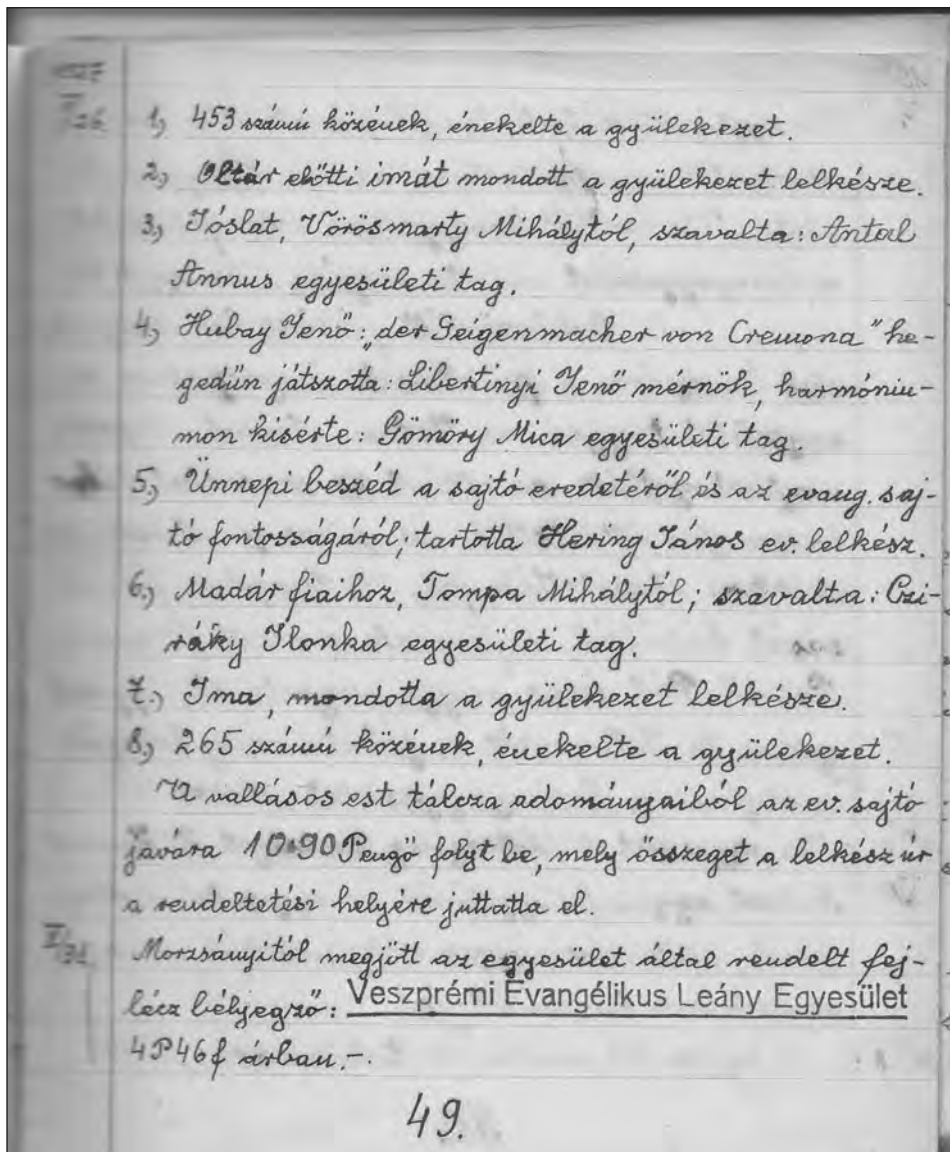
I. füzet (1927. márc., 22.-től 1927. dec. 31-ig) (Részletek)

III.22. Isten mindenek előtt és mindenekben – jelszóval egy nemes eszme kelt szárnyra, mely eszme megvalósításának kivételére Gömöry Károlyné bontott zászlót, amikor egy pár agilisabb evangélikus leányt maga köré gyűjtve előadta indítványát a „Veszprémi evang. leányegyesület” megalakítására vonatkozólag. A lelkes kezdeményező tábor az indítványt magáévá tette, határozatát jegyzőkönyvbe foglalta (:L. az első számú jegyzőkönyvet, mely az eszme alapköve gyanánt tündököl:) s nyomban hozzá is látott az

III.23–25. eszme terjesztéséhez, amikor is házról-házra járva az evangélikus leányokat az eszméhez való csatlakozásra szólította fel. Az előértekezleti jegyzőkönyvbe foglalt indítványt a legnagyobb lelkesedéssel csakhamar harminc aláírás tette magáévá.

III.26. A kezdeményezők küldöttsége megjelent Hering János helybeli ev. lelkesnél, Dr. Zauner Róbert egyházi felügyelőnél, ifj. Matkovich László egyháztanács tagnál és Gálos Gyula ev. tanítónál, akiknél bejelentették elhatározásukat; egyben őket, mint az egyházközség vezetőit az eszme nemes támogatására kérték meg. Az egyházközség nemes vezetői, akiknek az eszme és elhatározás bejelentése váratlan meglepetés volt, tudomásul véve és megértve az alapjegyzőkönyvben foglaltakat, azokhoz a legnagyobb örömmel hozzájárultak. [...] Ugyanakkor az alapjegyzőkönyvet nemes és buzdító szavak kíséretében nagybecsű aláírásaikkal is felékesítették. [...] 4/1927. sz. a. a veszprémi kórház gondnokságához átirat intéztetett az egyesület f. hó 5.-iki határozatáról (:11 lapon:), másolatban megkérített a kórházi gondnokság a belmissziót teljesítő tagok támogatására s esetleges kéréseikre a felvilágosítások kegyes megadására. [...]

IV.3. A mai napon kelt „Veszprémvármegye” című hetilapban jelent meg a

A Napló I. 49. oldala

Leányegyesületre vonatkozó első sajtóközlemény, amely körülménnyel kapcsolatban elhatározottat, hogy az újságokban a Leányegyesületre vonatkozó sajtóközlemények kivágva és az egyesület emlékeként egy könyvbe beragasztva, – összegyűjtetnek.

V.1. A „Veszprémi Evangélikus Leány Egyesület” negyedik nevezetes dátuma (:III.22. IV.7. IV.19. V.1.): volt a mai nap. Ma volt az egyesület ünnepélyes beiktatása és az egyesület tisztikarának és tagjainak ünnepélyes fogadalomtétele... Kint verőfényes, tavaszi nap. Maga a templom teljes virágdíszben.

V.2. Az egyesület elnöke a mai kórházlátogatásnál személyesen is részt vett s tájékozódott az ottani helyzetről. 8 evangélikus beteget találtak jelenleg, akik közül kettő holnap kiszabadul, kettő súlyos beteg. Sajnálattal látta az elnök és társai, hogy egyik része a betegeknek a mosókonyhán keresztül egy pincyszerű odvas kamrában vannak elhelyezve; továbbá tudomást szereztek, hogy az irgalmas nővérek a protestáns betegeket mellőzik. [...]

V.17. Ma megérkezett az egyesület részére megrendelt körbélyegző (:pecsét:), melynek ára 8 P 48 f volt.

VII.17. Ajkacsingervölgy, Úrkút, és Kabhegyi kirándulás napja. [...]...délben és délután Veszprémben, Jutason, az egész Balatonon viharok, zivatarok és felhőszakadás-szerű esőzések voltak, addig Kabhegy felett egész nap kellemes, napsugaras időjárás honolt.

VII.20. Gömörly Károlyné elnök... egy hónapi időtartamra csehszlovák területen lakó szüleihez utazik el családjával együtt...

IX.18. Gálos Gyula ev. tanít iskolaigazgatóvá nevezetett ki. [...] ünnepeltetése elmaradt bizonytalan időre, mivel az ünnepelt súlyos beteg lett.

IX.30. Az Első Országos Evangélikus Napra az elnökön kívül 12 egyesületi tag jelentette be részvételét.

X.9. [...] Az iskola terme egy kis műcsarnokká lett átalakítva; olyanná, amilyené a szerény kis egyesület buzgó tagjai a legjobb igyekezetükkel csak teheték. 141 drb kézimunka, festmény, iparművészeti tárgy ízléssel elrendezéssel tanúbizonyságot szolgáltat, hogy az egyesület tagjai a vallásos élet, a belmissziós munka és szórakozásaikkal mellett e téren is igyekeznek eredményes célt elérni. A büffé asztal tortákkal, süteményekkel, tormás virsli, tea, bor és sörral felterítve állt a vendégek rendelkezésére. D. e. 11–1-ig és d. u. 3–7-ig igen szép számú vendég tekintette meg a kiállított tárgyakat; [...]

XI.28. Az egyesület elnöke ma reggel Budapestre utazott, ahol a parlamentben felkereste Jánossy Gábor Celldömölk országgyűlési képviselőjét, a szombathelyi ev. egyházközség felügyelőjét s felkérte őt a leányegyesület dec. 10.-iki kulturstjének ünnepi szónokául. Képviselő úr a felkérésnek a legnagyobb készséggel tesz eleget s a magyar lélek újjászületése címen fogja ünnepi előadását megtartani.

XII.17. A hívek és egyesületi tagok szép számban jelentek meg a vallásos esten, melynek jövedelme 12 P volt. Az egyesület elnöksége az összeget a sarvasi ev. árvaháznak küldötte meg karácsonyi szeretetadományként.

A V. E. L. E. első évi munkájának össze-
 natait magában foglaló ezen I.-ső naplófüze-
 tet amidőn lezárjuk, hálatelt szívvel áldjuk
 a Mindenható Istenünket, akinek erőssége
 és védő oltalma volt eredményes munkálko-
 dásunknak vezérlő fonala. Isten mindenek-
 előtt és mindenekben jelszóval haladunk to-
 vább neves célú ösvényünkön s akaratiunk,
 bizalmunk readíthatetlen, mert: Erős vá-
 runk nekünk az Ur Isten!

Veszprém, 1927 évi december hó 31.-én

Szell Guska
titkár

Gömöry Károlyné
elnök

Scheele Hedvig
főnöklány

Schakler Lucy
elöljáró

Grassalkagda

Bodlari Györgyi
könyvtáros

jezsű
Nóthig Györgyi
Gácsi Mária

Csomay Emma
előadó
Gömörypárti

A Napló I.-et lezáró aláírások (153. o.)

II. füzet. (1928. jan. 1-től 1928. december 31-ig)
(Részletek)

I.15. Az ev. Nőegylet az orgonaalap javára 5 órai teadélután rendezett a Korona vendéglő kistermében. Ezen a leányegyesület testületileg részt vett elnökének vezetésével...

I.17. Egyesületünknek van egy tagja: Cziráki Ilonka pénztári ellenőr, aki teljesen elhagyatott árva, semmi támasza, jövedelmi forrása nincs. Az egyesület szívében viseli sorsát s helyzetének enyhítésén már több ízben fáradozott.

III.15. Hazafias ünnep; március 15-ének az emléknapiját ülte ma Csonkamagyarországunk, mely alkalommal templomunkban is ünnepi istentisztelet volt délelőtt 9 órakor, melyen az egyesület tagjai is nagy számban vettek részt. 11 órakor pedig a Petőfi színházban volt városi hazafias ünnepély, ahol Schatzler Lucy alelnök, Széll Piroska titkár és Csomay Irma ellenőr képviselték az egyesületet.

IV.22. Délután az egyesület néhány tagja elnökük vezetésével kisérték a jutasi erdőbe, ahol labdajátékokkal és virágszedéssel töltötték el néhány kellemes órát a tavasz üde hangulatában.

V.23. Petrók Pál géplakatos máma megjelent az egyesület elnökénél és hálás köszönetet mondott az egyesületnek ama f. hó 17.-iki közbenjárásáért, amelyből kifolyólag a jutasi máv műhelyben a holnapi naptól alkalmazást nyert. – Egy igen nehéz sorsban élő ev. leány: Farkas Gizi részére az egyesület a mai napon 35 Pengős kézimunka varrást szerzett.

VI.15. Az egyesület egyik tagja, aki támasz nélkül, nehéz sorsban van, elhelyezkedne irodában, vagy valamely családnál gyermekek mellé. Az egyesület elnöke és Széll Piroska ellenőr tag testvérünk érdekében felkeresték Méltóságos Óvári Ferenc főrendiházi tag urat, aki ígéretet tett, hogy alkalmat fog keresni a leány elhelyezésére. – Ugyanezen ügyben 32/1927. sz. a. az egyesület elnöksége a „Harangszó” szerkesztőségét is megkereste és hirdetés közzétételére kérte fel.

VII.26. Gömörly Károlyné elnök a mai összejevetelen rövid időre búcsúzott egyesületének tagjaitól. Búcsúszavaiban a szülői szeretetről szólt, mely lelki érzés ragadja ki őt is egyesülete köréből egy hónapi időtartamra, amikor is Csehszlovák területen lakó szüleihez utazik el családjával együtt, ahol lelki üdülést és felfrissült munkaerőt gyűjt az egyesület őszi és téli munka programjának az irányításához.

IX.18. Gálos Gyula ev. tanító iskola igazgatóvá nevezetett ki.

IX.30. Az Első Országos Evangélikus Napra az elnökön kívül 12 egyesületi tag jelentette be részvételét.

X.4. [...] Széll Kató az egyesület titkára jelentette be lemondását. Szép szavakkal búcsúzott el eddig viselt tisztségétől. Kifejtette, hogy védőnői tanfolyamra, majd ennek elvégeztével vidéki állásába kénytelen távozni s így az egyesületben mint tit-

kár, intenzív munkát kifejtteni nem tud. Azonban megmarad továbbra is az egyesület tagjának s kedvesen fog visszaemlékezni az abban eddig eltöltött napjaira, és arra az egyesületet létesítő kezdő munkára, melyből többi tisztviselő társa körében ő is kivehette részét.

X.31. Egyesületünk elnöke ma Ajkán volt az ottani nőegylet meghívására, ahol a vallásos esten „A nő hivatása az egyházban” címmel előadást tartott.

XI.20. Egyesületünk elnöksége a kulturest nyomtatott műsorának csatolásával a következő címekhez intézett támogatást kérő sorokat: Dr. Dréhr Imre államtitkár Budapest, Dr. Purgly Pál Nagyesztergár, Boda László Külsővat, Györk Sándor főmérnök Fűzfő. – Komjáthy László polgármester, egyesületünk dísztagja sorok kíséretében 10 P felülfizetést küld elnökségünk kezeihez.

XI.22. Egyesületünknek van egy pártfogoltja: Farkas Gizella, aki 3 éves kis fiával minden támasz nélkül a legnagyobb nélkülözések között, minden fűtőanyag nélkül kétségbeesve tekint a közelgő tél nyomora elé. Elnökségünk nevezett nehéz helyzetén segítő, kieszközölte a kórházban, hogy a vérszegény, elgyengült anyát gyermekével együtt felvegyék betegként, ahol meleg kórteremben, napi eledelének biztonságával tölthette el a tél zordságát. (Ez a megoldás annak volt köszönhető, hogy a kórház nemrég kinevezett igazgató főorvosa, dr. Wallner Emil evangélikus vallású volt, és ezért méltányolta a leányegyesület kérését. – T. J.) Elnökségünk a kulturest propagálására vonatkozó részletes utolsó hírlapi közleményét beküldi a helyi két lap szerkesztőségének műsor és tisztelet páholyjegy csatolásával.

XII.1. Műsorunk az est nívójához teljes kapcsolatban állt [...] Mindenki elégedetten távozott az estről, melynek anyagi sikere is kielégítő volt.

XII.15. Egyesületünk vezetősége az elnök lakásán megbeszélést tartott a karácsonyi szeretetadományok bevásárlása, az adományban részesülők névjegyzékének összeállítása tárgyában. A bevásárlások eszközzésével az elnököt és a pénztárost bízták meg a jelenlévők.

XII.17. Egyesületünk karácsonyi szeretetakciója. Az iskolás gyermekek karácsonyi ünnepélyével kapcsolatban osztotta ki egyesületünk karácsonyi adományait. Mintegy 45 szegénynek osztottunk ki ruha, cipő, tüzelő, élelmiszer, és készpénz adományokat.

XII.31. Egyesületünk elnöksége elhatározza, hogy a napló vezetését a 3.-ik évtől kezdődően beszünteti. (...) Napló helyett 1929. évtől kezdve kronologikus feljegyzéseket vezetünk ezután egyesületi mozzanatainkról és jótékony munkáinkról, s ezen feljegyzés az év utolsó iktató ügy darabja gyanánt irattárunkba helyeztetik el megőrzésüként. Veszprém, 1928 évi december hó 31 én. Széll Piroska titkár Gömörly Károlyné V.E.L.E. elnöke.

IRODALOM, FORRÁSOK

- A Veszprémi Evangélikus Gyülekezet levéltára: Leányegyesület 36., 37., 38., 39. doboz.
 A Veszprémi Evangélikus Leány Egyesület Alapszabálya (1928). Gépirat.
 A Veszprémi Evangélikus Leány Egyesület Naplója (1927, 1928). Kézírásos.
 A veszprémi ev. leányegyesületre vonatkozó sajtóközlemények gyűjteménye (1927–1932).
 Számozatlan lapok.
 CSISZÁR 2009 = Csiszár Miklós (2009): *Veszprém a világválság éveiben 1929–1935*. Eötvös Károly Megyei Könyvtár, Veszprém.
 CSISZÁR 2010 = Csiszár Miklós (2010): *Válság után – háború előtt. Veszprém az 1930-as évek végén*. Eötvös Károly Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet, Veszprém
 CSISZÁR 2011 = Csiszár Miklós (2011): *Veszprém a második világháborúban*. Eötvös Károly Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet, Veszprém.
 Evangélikus Élet (1933–1944) c. lap
 Fabinyi Tibor (1987): *Az evangélikus egyház*. In: Lendvai Ferenc szerk.: *A magyar protestantizmus 1918–1948*. Kossuth Könyvkiadó, Bp., 128–170.
 Görög Ernő (1926): *A veszprémi evangélikus egyházmegye története*. Pápa.
 Harangszó (1927–1941) c. lap
 Hegyen Épített Város (1928) c. lap
 HUSZÁR 2000 = Huszár Pál (2000): *A várpalotai evangélikus, református és római katolikus egyházközösség története 1850 és 1950 között*. Krúdy Gyula Városi Könyvtár, Várpalota.
 László T. László (2005): *Egyház és állam Magyarországon 1919–1945*. Szent István Társulat, Bp.
 Mirák Katalin (szerk. és jegyz. 2004): *Lámpás az oltár zsámolyán. Kapi Béla püspök feljegyzései életéről és szolgálatáról*. Berzsenyi Dániel Evangélikus Gimnázium és Kollégium, Sopron.
 NAGY 1957 = Nagy László (1957): *A Veszprém megyei hírlapok és folyóiratok bibliográfiája 1820–1956*. Veszprém Megyei Könyvtár, Veszprém.
 Ottlyk Ernő (1964): *Egyházak a Horthy-korszakban*. Lelkipásztor, 7–8. sz. 428–462.
 P. Miklós Tamás (2004): *Gyermek- és serdülőkori gyermekszervezetek I. (A magyar gyermek- és ifjúsági szervezetek, mozgalmak válogatott dokumentumai.)* Zánka.
 P. Miklós Tamás (2005): *Gyermek- és serdülőkori szervezetek I. Neveléstörténet, 1–2. sz. 23–48*.
 Szalontai Árpád (közl. 2014): *Száraz csontokba élő lelket... Horváth Dezső veszprémi evangélikus lelkész naplója 1883–1913*. Veszprémi Evangélikus Egyházközösség, Veszprém.
 VARGA 2000 = Varga Béla (2000): *Veszprém város lexikona*. Varga Béláné, Veszprém.
Veszprémi Evangélikus Egyházközösség. In: *A reformációtól – napjainkig*. Evangélikus gyülekezetek, egyházmegyéék, kerületek a Dunántúlon I–II. Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület, 2011. 908–916.
 Veszprémi Hírlap (1927–1944) c. lap
 Veszprémvármegye (1927–1944) c. lap
 VETŐ 1998 = Vető Béla (1998): *A Veszprémi Evangélikus Gyülekezet és 200 éves templomának története*. Veszprémi Evangélikus Egyházi Alapítvány, Veszprém.

JEGYZETEK

- ¹ LUKÁCS evangéliuma 12:32
- ² A különböző dokumentumokban a Leányegyesület megnevezést kétféleképpen (egybe és külön írva) alkalmazták. A továbbiakban (a nem eredeti szövegeken túl) egybe írjuk.
- ³ A Veszprémi Evangélikus Nőegylet (a továbbiakban: VEN) 1948. január 3-i jegyzőkönyve alapján: „A nőegylet 1893 alakult meg bold. Gyurátz Ferenc püspök egyházhatósági engedélyével. Sajnos, az akkori időből való jegyzőkönyveink elvesztek.” (A jegyzőkönyv aláírás nélküli. Az elnök Csomay Kálmánné volt, akinek az aláírása a január 27-i jegyzőkönyvön olvasható.) A továbbiakban minden másképpen nem hivatkozott dokumentum lelohelye az egyházközség levéltárának leányegyesületi iratanyaga (a továbbiakban: EkL-VELE).
- ⁴ HUSZÁR 2000. 33.
- ⁵ Gömörly Károlyné a Felvidékről, Losoncapátfalváról menekültként itt állást kapott férjével és lányával érkezett Veszprémbe. Budapesten született 1890. július 2-án, háztartásbeli foglalkozású volt. Szülei: Vanek János MÁV tisztviselő és Czingel Mária. Férje pénzügyi számvevőségi főtanácsos volt. A Veszprém Rákóczi utca 14-ben volt a lakásuk. EkL-VELE 49/1947. sz. irat.
- ⁶ Hering János (Komárom, 1888. október 5. – Veszprém, 1970. február 12.) 1919 és 1953 között volt a gyülekezet lelkésze. Számos egyházi tisztséget viselt, 1948 és 1952 között esperesként segítette, irányította a gyülekezeteket. Nagy hatású, eredményesen munkálkodó lelkész volt. Bővebben: VETŐ 1998. 104–106.
- ⁷ Matkovich László (Veszprém, 1884 – ?) író, lapszerkesztő. 1910-ben alapította a Veszprémi Ujság c. szabadelvű lapot, amely 1911-ben egyesült a Veszprémmegyei Ujsággal, ez 1919-ben beolvadt a Veszprémi Hirlapba, amelynek 1920-ig szerkesztője volt, majd 1921-től a Veszprémvármegye felelős szerkesztője (még 1927-ben is). NAGY 1957. 159.: Matkovich László és VARGA 2009. 529. több téves adattal.
- ⁸ Zaunerrel és Gálossal kapcsolatban nem találtunk értékelhető életrajzi adatokat. Zauner Róbertől: 1927. április 24-én (aki pénzügyi titkár), az evangélikus gyülekezet felügyelőjének iktatták be: Veszprémvármegye, 1927. május 1. Felesége ekkor a Nőegylet alelnöke volt.
- ⁹ Allinger János 1951–1952-ben szolgált segédlelkészként Hering János mellett.
- ¹⁰ VETŐ 1998. 54–55.
- ¹¹ Veszprémvármegye, 1927. március 3.
- ¹² Veszprémvármegye, 1927. április 15. és Napló I. 23–24.
- ¹³ Veszprémvármegye, 1927. április 24.
- ¹⁴ Uo. és Veszprémi Hirlap, április 24. és Napló I. 24–26. A jegyzőkönyv irattári száma: 33/1928. X. 1.
- ¹⁵ Veszprémi Hirlap, 1927. december 25.
- ¹⁶ Veszprémvármegye, 1927. december 25.
- ¹⁷ Harangszó, 1928. január 15.
- ¹⁸ Veszprémi Hirlap, 1928. január 22.
- ¹⁹ Napló I. 1927. 151–152.
- ²⁰ helyesen: serge – gyapjú textilanyag
- ²¹ Napló II. 1928. I. 3., I. 4.
- ²² Napló II. 1928. 8.
- ²³ EkL-VELE 34/1928. május 20. és 986. sz. 1928. VI. 30.
- ²⁴ EkL-VELE 46/1928. július 23. és 1553/V/927–28. sz. 1928. július 24.
- ²⁵ Napló II. 1928. I. 21.
- ²⁶ Például Schatzler Lucy alelnökük esküvője alkalmából. EkL-VELE 43/1928. június 25.

- ²⁷ Veszprémvármegye, 1928. december 9. Erről hírt adott a Veszprémi Hírlap, a Harangszó és a Pesti Hírlap.
- ²⁸ EkL-VELE 52/1928. október 9. KÖRMENDY-ÉKES LAJOS (Dég, 1876 – Budapest, 1951.) 1926 és 1931 között volt a vármegye főispánja. Levele: Veszprémvármegye Közigazgatási Bizottsága 1375/kb. 1928. július 10. Gépiratos.
- ²⁹ EkL-VELE 52/1927. 180/1927. november 2.-én az egyházközség elnöksége Zauner Róbert felügyelő és Hering János lelkész aláírásával, az ev. püspökség 240/VIII/927–28. számmal 1927. november 7-én, a belügyminisztérium pedig 187.991/1928. augusztus 3-i dátummal hagyták jóvá.
- ³⁰ EkL-VELE 70/1928. december 10. sz.
- ³¹ EkL-VELE 61/1929. sz. december 31-i záradékkal. Feljegyzések az 1929. év eseményeiről és jótékonyágok gyakorlásáról. 8 oldal, kézírásos táblázattal.
- ³² Az album első két lapja a tagok és támogatóik saját kezű aláírását tartalmazza. Az eredeti képekből több hiányzik, számos személy azonosíthatatlan. A legkésőbbi képek 1955-ből valók. Az album az egyházközség levéltárában van.
- ³³ Feljegyzések..., 1929. 3. A beszámolóból jelentős terjedelmű szöveget közölt a Harangszó 1929. szeptember 8-i száma.
- ³⁴ Harangszó, 1929. október 20. (Előzetes híradás.)
- ³⁵ Feljegyzések..., 1929. 3., augusztus 6.
- ³⁶ A gróf Széchenyi Ferenc (1759–1820) által építtetett kastélyt 1782-ben avatták fel. Az 1870-ben árva és félárva gyermekek számára alapított otthon 1871-ben költözött a kastélyba. 1892-ben Erzsébet királynéről nevezték el.
- ³⁷ Feljegyzések..., 1928. 3., szept. 12.
- ³⁸ Feljegyzések..., 1929. 4., október 3.
- ³⁹ Uo. 5., november 10.
- ⁴⁰ Harangszó, 1929. november 29. (Bár akkor még nem használták erre a hungarikum kifejezést, de lényegében erről volt szó.)
- ⁴¹ Harangszó, 1929. december 25.
- ⁴² Uo. 5., december 31.
- ⁴³ Uo. 6., december 23.
- ⁴⁴ Dr. Wallner Emil (Királyfalva, 1879 – Veszprém, 1972) 1906-tól 1959-ig dolgozott Veszprémben. 1928-ban lett a Veszprém Városi Nyilvános Jellegű Kórház igazgató főorvosa.
- ⁴⁵ EkL-VELE 48/1929. december 23.
- ⁴⁶ Dr. Komjáthy László (Veszprém, 1876 – Veszprém, 1930). Városi rendőrkapitányként választották meg polgármesternek (1911–1930).
- ⁴⁷ Az adomány: 60 öltözet gyermekruha, 60 pár gyermekcipő, 15 munkásruha, 20 pár férfi cipő, 10 pár női cipő, 20 pár bakancs, 80 törölköző.
- ⁴⁸ Lásd a város helyzetére vonatkozóan: CSISZÁR, 2009.
- ⁴⁹ Például Kálmán Istvánné nyomdatulajdonos levélpapírt és noteszt, Angeli György egy cserépvirágot, Fodor Ferenc nyomda- és könyvkereskedő 3 könyvet és 2 csomag levélpapírt, Bokrossy Ferenc 2 üveg kölnit, Wéber János 1 zoknit és 2 zsebkendőt, az Egyházmegyei Könyvnyomda 4 csomag levélpapírt ajánlott fel. EkL-VELE 4/1930. január 26.
- ⁵⁰ Dr. Berky Miklóst (Nagyzécsény, 1891 – ?) 1929. december 24-én választották meg polgármesternek. 1935-től a vármegye alispánja lett.
- ⁵¹ EkL-VELE 13/1930. február 20. A levél dátuma: február 19.
- ⁵² Berky Miklós polgármester és Szokolszky István királyi tanfelügyelő 1930. február 17-i levele. Iktatószám nélkül az EkL-VELE 1930. évi iratcsomójában

- ⁵³ Például nem vettek részt budapesti és más hitfelekezeti konferenciákon, kevesebb támogatást tudtak adni az evangélikus Gyámintézetnek stb. Gömörly Károlyné leveleiben a Leányegyesület anyagi ellehetetlenüléséről olvashatunk. Például a Magyar Keresztyén Leányegyesületek Nemzeti Szövetsége működéséhez 1930-ban az összes tagegyesület közül a legkevesebb támogatást, 10 P-t adták. (Valamennyi ennél többet, a maximum 50 P volt.)
- ⁵⁴ „Egyesületünk f. hó (április, T.J.) 27-én este 6 órai kezdettel a templomban vallásos estet rendez, melynek persely jövedelme szegényeink segélyezésére lesz fordítva” – írta az elnöknő Pohánka Ödön tési evangélikus lelkésznek. EkL-VELE 29/1930. április 5.
- ⁵⁵ EkL-VELE 32/1930. április 22. A farkasgyepői üdülőtelep (amely később iskolával rendelkező gyermek tüdő-gyógyintézet lett), története még feldolgozatlan. Kutatásával e sorok szerzője foglalkozik.
- ⁵⁶ EkL-VELE 38/1930. Elnöki megnyitó a VELE III. évi közgyűlésén 1930. május 27-én.
- ⁵⁷ EkL-VELE 63/1930. szeptember 17.
- ⁵⁸ EkL-VELE 71-1/1930. október 20. 8-hoz írták, hogy nincs foglalkozása, vagyis munkanélküli. Extrémek: Bors József 80 éves, két fia a harctéren, kettő itthon halt meg; özv. Nyári Józsefné 60 éves, 10 gyermeket nevelt fel, beteg, munkaképtelen; Hadházi János 50 éves özvegy, vak.
- ⁵⁹ EkL-VELE Iktatószám nélküli kimutatás. A segélyezés formái: és/vagy nagy adag élelmiszer, kis adag élelmiszer, ruhanemű, tüzelőanyag, pénzbeli segély.
- ⁶⁰ EkL-VELE 88/1930. december 31. Feljegyzések az 1930. év eseményeiről és jótékonyágok gyakorlásáról. Az egyik jelentős támogatásukat Takácsi község tűzkárosultjainak adták: 198.50 Pengőt. Veszprémvármegye, 1930. június 22.
- ⁶¹ Veszprémvármegye, 1930. december 21.; Harangszó, 1931. január 4.
- ⁶² EkL-VELE 61/1931. december 31. Aláírója Gömörly Károlyné volt (a VELE elnökeként).
- ⁶³ Veszprémvármegye, 1932. június 19. Lemondásának érdekes fejleménye az, hogy ezt követően a helyi lapokban a továbbiakban alig jelent meg 1-2 híradás az egyesületről.
- ⁶⁴ Ennek dokumentumai hiányoznak vagy nem készültek.
- ⁶⁵ Az üdülő 297/1934. május 7-i levele.
- ⁶⁶ Kézíráson, cím nélküli három oldalas irat.
- ⁶⁷ Iktatószám nélküli Meghívó. A közgyűlés dokumentumai nem lelhetők fel.
- ⁶⁸ Rosos Károly (Zirc, 1874. – Szentkirályszabadja, 1951.) 1935 és 1941 között volt Veszprém polgármestere.
- ⁶⁹ Iktatlan kézíráson irat tíz tag aláírásával.
- ⁷⁰ Iktatlan egylapos irat aláírás és dátum nélkül.
- ⁷¹ Részletesen lásd: CSISZÁR 2010.
- ⁷² Egyoldalas, iktatószám nélküli lap.
- ⁷³ A II. világháború alatti városi közállapotot lásd: CSISZÁR 2011.
- ⁷⁴ EkL-VELE 2/1945. iktatószámú levél.
- ⁷⁵ Iktatókönyv. Az ő lemondásától (1932) nem vezették az iktatókönyvet.
- ⁷⁶ EkL-VELE 45/1947. sz. Háromoldalas, tintás kézíráson levél, 1947. X. 19. Egy előző, 1947. augusztus 30-i levelében nyilvánvalóan az egyházak működésének egyre nagyobb mértékű ellehetetlenítése miatt, erre rejtetten utalva, óvatosságot javasolt: „Legyenek óvatosak! Öröködjenek és imádkozzanak, mert a mi ellenségünk mint ordító /prédára éhes/ oroszlán jár szerte, keresvén, kit elnyeljen”
- ⁷⁷ EkL-VELE 6/1946. sz. A szabadművelődési felügyelőség ekkori vezetője, a felkérő levél aláírója Páldy Róbert (1912–1988), akinek számos kapcsolódása volt a megyéhez és Veszprémhez.
- ⁷⁸ EkL-VELE 17/ és 18/1946. november 7 és 13.
- ⁷⁹ EkL-VELE 2/1947. január 14.

- ⁸⁰ Halász Béla (1907–1977) kapolcsi ev. lelkész, az azonos nevű Halász Béla (Budapest, 1939 – Veszprém, 2005) Eötvös Károly Megyei Könyvtár igazgatójának édesapja volt. Veszprémben 1953 és 1956 között az evangélikus gyülekezet lelkésze. Levezetésük és az elnöknő előadásának gépiratos szövege: az EkL-VELE 19/1947. számú iratcsomóban. Halász Béla lelkész május 16-án levélben köszönte meg azt, hogy szolgálhatott a leányegyesület ünnepélyén.
- ⁸¹ EkL-VELE 49/1947. december 8.
- ⁸² EkL-VELE 7/1948. március 19. Az új politikai helyzethez történő igazodást jelzi levelének ez a része: „Az egyesület a 3 éves terv építő munkájának lelki és dolgozó szerve óhajt lenni. [...] Isten áldása legyen a 3 éves terv mielőbbi végrehajtásán.”
- ⁸³ EkL-VELE 19/1948. sz. További konferencia-részvételeik: Kőszeg, Várpalota, Öskü, Szilvásvárad, Külsővat.
- ⁸⁴ EkL-VELE 22/1948. november 15. Gömöryné óvatosságát jelzi, hogy az irattárat elkallódnak jelentette, s valószínű, hogy ezért maradhatott meg az utókor kutatói számára.
- ⁸⁵ EkL-VELE 2/1950. január 29.
- ⁸⁶ EkL-VELE irattára: Veszprémi Evang. Leány Egyesület pénztár-könyve 1946. aug. 1-től.
- ⁸⁷ EkL-VELE Veszprém megyei város polgármesterétől 5631–15/2/1950. Czibók István (Sárszentmiklós, 1911 – Veszprém, 1998.) 1948–1950 között volt a város polgármestere. Élete végéig közmegebecsülés övezte. A megbeszélésen történekről nincs konkrét információ.